

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 1C0288

EDUCATION SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Türkan Argon

Meriç Tuncel

Selma Kaya

Abant İzzet Baysal University

turkanargon@hotmail.com

merictuncel@hotmail.com

selmkaya@hotmail.com

Bolu-Turkey

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRENİLMİŞ GEREKSİNİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Bu çalışmada öğretmen adaylarının başarı, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerinden oluşan öğrenilmiş gereksinimleri incelenmiştir. Araştırma genel tarama modelindedir. Çalışma grubunu, AİBÜ Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır (N=460). Araştırmada veri toplama aracı olarak Gereksinim Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada, öğretmen adaylarının en fazla Özerklik ve Başarı, en az Bağlanma ve Güç gereksinimine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayı, Başarı Gereksinimi,
Bağlanma Gereksinimi, Özerklik Gereksinimi,
Güç Gereksinimi

ASSESSMENT OF THE LEARNED REQUIREMENTS OF TEACHER CANDIDATES

ABSTRACT

The study investigates teacher candidates' learned necessities that are composed of requirements such as success, commitment, autonomy and power. Survey model was employed in the research. Target population of the study was comprised of teacher candidates who attend AİBÜ Faculty of Education(N=460). Requirement Assessment Scale was utilized as data collection tools. At the conclusion of the study, Autonomy and Success were found to be required by teacher candidates the most.

Keywords: Teacher Candidate, Success Requirement,
Commitment Requirement, Autonomy Requirement,
Power Requirement

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Gereksinimler insan davranışları üzerinde oldukça önemli etkiye sahiptir. İnsanlar, çoğu zaman gereksinimleri ve gereksinimlerinin şiddetine göre davranışlarını yönlendirmektedirler. Her insanda belirli gereksinimler diğerlerine göre daha baskındır ve kişinin davranışını etkilemede önemli rol üstlenmektedir. Gereksinimlerin insan davranışlarına etkisi açısından incelendiğinde farklı statüleri vardır. Maslow, insan gereksinimlerini önemine göre ardışık bir şekilde incelemiştir (Ülgen,1997). Maslow gereksinimleri fizyolojik, güven, sosyal, saygınlık ve kendini gerçekleştirme gereksinmesi olarak belirtmiş ve ilk kez fiziksel gereksinimlerin yanında bireyin sosyal gereksinimlerinin varlığından söz etmiştir. Ona göre gereksinimler dinamiktir, kişilik değişikliklerine ve toplumsal değişimlere bağlı olarak değişebilmektedir ve insan davranışını yönlendiren en önemli etkidir (Topses,2003; Ülgen,1997).

İnsan davranışını etkilemede önemli rol üstlenen gereksinimler doğuştan getirilen ya da sonradan öğrenilenler olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır (Onaran, 1981). İnsanın doğuştan getirdiği gereksinimler temel gereksinimlerdir ve fizyolojik özellik taşımaaktadırlar. Ayrıca bunlar, insanın var oluş gereksinimleri olup çoğunlukla insan bunlardan farkında olmadan etkilenmektedir (Topaloğlu, tarihsiz). Temel gereksinimlerin yanı sıra gereksinimlerin bir kısmı da içsel eğilimler şeklinde ortaya çıkmamaktadır. Bunlar toplumsal ve kültürel etkenlerle, sosyalleşme süreciyle öğrenilerek edinilmekte ve öğrenilmiş gereksinimler olarak isimlendirilmektedir (Topaloğlu, tarihsiz; Onaran, 1981).

Başlıca öğrenilmiş gereksinimler ise; yakın ilişki kurma-ait olma-sevme ve sevilme gereksinimi, bağımsızlık-özgürlük-otonomi gereksinimi, güç ve kontrol gereksinimi, başarı ve üstünlük gereksinimi, saygınlık-değer-takdir görme gereksinimi, kendini gerçekleştirme gereksinimi, estetik gereksinimi, biriktirme ve tasarruf etme gereksinimi, uyuma-itaat etme gereksinimi, onaylanma ve kabul görme gereksinimi, merak gereksinimi gibi gereksinimlerdir (Topaloğlu, tarihsiz). Öğrenilmiş gereksinimler modeli, davranışlara şekil veren gereksinim ve güdülerin bütün bir grubunu kapsamakla birlikte örgüt ortamıyla ilgili yapılan birçok araştırmada başarı, yakın ilişki, bağımsızlık ve güç gereksinimleri olmak üzere dört önemli gereksinim üzerine odaklanıldığı görülmektedir (Steers, 1981, akt: Süral Özer ve Topaloğlu, 2007). Modele göre bu dört önemli gereksinim insanları farklı düzey ve şekillerde etkilemektedir.

Gereksinimler doğrudan gözlemlenememekte, ancak gözlenebilen davranışlardan çıkarılabilmektedirler (Onaran, 1981). Bu bağlamda; başarı gereksinimi zorlukların üstesinden gelme, gücü kullanma, zor olan şeyleri olabildiğince hızlı bir şekilde yapma çabasına duyulan arzu (Beck, 2004, akt: Süral Özer vd., 2007) olup, üstün olma arzusunu ve bireyin geçmiş performansını geliştirme isteğini belirtmektedir (Heckert vd., 1999). Başarı gereksinimi insanın günlük faaliyetlerinden mesleğine kadar hemen hemen her davranışında görülebilmektedir. Fakat bu istek herkeste aynı değildir. Kimileri başarılı olmayı çok kuvvetli isterken, kimileri daha az istemektedir. Başarı gereksinimi duyan öğretmen adayı bunun için çeşitli ortamlar oluşturmaktadır. Örneğin, ders geçme, yüksek not alma gibi çabalar içerisine girerek başarılı olduğunu ispatlamaya çalışır. Başarı gereksinimi duymayanlar ise bu tip amaçları olmadığı için daha kolay yollara başvurabilmektedirler (http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/EHSM/1024/unite05.pdf.).

Yakın ilişki gereksinim diye de isimlendirilen bağlanma gereksinimi sosyal etkileşimleri ve başkaları tarafından kabul edilme isteğini (Heckert vd., 1999) ifade etmekte olup, bağlanma gereksinimi yüksek olan bireyler insanlarla ve arkadaşlarıyla olmaktan hoşlanan, insanları hemen kabullenen, arkadaşlık kurmak ve devam ettirmek için çaba gösteren kişilerdir (Moorhead ve Griffin, 1989, akt: Süral Özer vd., 2007). Başkaları ile ilişki kurma, gruba girme ve sosyal ilişkiler geliştirmeyi amaçlarlar. Karşılıklı anlayış

gerektiren durumlar içerisinde girmeyi arzularlar. Diğerlerini sevme, onlar tarafından benimsenme ve sevilme ya da affetme ve affedilme eğilimleri, kişilerarası ilişkilerin bozulmasına tepkide bulunma, bozulan ilişkileri yeniden sağlamaya çalışma, yakın ilişki gereksiniminin belirtileri olarak gösterilebilmektedir (Can, 1985). Ayrıca, Erikson'un "dostluk kazanmaya karşı yalnız kalma" olarak adlandırdığı ve 18-26 yaşları kapsayan bu dönemde kişiler artık başkalarıyla yakınlıklar, dostluklar kurabilmekte ve kurulan dostluklar sağlam temeller üzerine atılmaktadır (Senemoğlu, 1997).

Özerklik gereksinimi, etki ya da zorlanmaya karşı direnç göstermek, otoriteye karşı gelmek, özgürlük aramak, bağımsızlık için çabalamak, başka insanların yönlendirmesinden ziyade özerk olma arzusu gibi ifadelerle açıklarken; güç gereksinimi ise diğerlerini etkilemek kontrol etmek, yasaklamak, yönlendirmek, önderlik etmek, sınırlamak, grubun davranışlarını örgütlemek gibi başkalarını etkileme ve yönetme arzusunu ifade etmektedir (Heckert vd., 1999; Murray, 1955, akt: Sural Özer vd., 2007). Özerklik gereksinimi herhangi tür bir sınırlamadan kaçınmaya duyulan bir arzudur. Yüksek özerklik güdüsüne sahip kişiler, etki ya da zorlamaya karşı direnç göstermekte, otoriteye karşı gelmekte ya da yeni bir mekanda özgürlük aramakta, bağımsızlık sağlama çabası içine girmektedirler (Murray, 1955, akt: Topaloğlu, tarihsiz). Güçlü olma gereksinimi ise başkalarının davranışlarını denetleme, etkileme ve kendinin güçlü olduğunu kanıtlama isteğidir. Güçlü olma isteği duyan bireyler genellikle müdürlük, yöneticilik ve öğretmenlik mesleğinde görülmektedir. Çünkü bu tip bireylerin kişiliklerinde hükmetmek, üstün olmak, haklı olduğunu kabul ettirmek gibi davranışlar yatmaktadır (Jenkins, 1994, akt: <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/EHSM/1024/unite05.pdf>).

Yüksek öğretim kurumuna devam eden öğrenci özellikleri ve yaşları dikkate alındığında belirtilen gereksinimlerin bu dönemde daha yoğun olarak yaşandığı ve karşılanmaya çalışıldığı görülecektir. Öğrencilerin çoğunun üniversite eğitimlerine kadar aileleri ile birlikte yaşamaları ve bu eğitimlerinin başlaması ile ilk defa ailelerinin yanlarından ayrılıp tek başlarına bilmedikleri bir ortamla tanımadıkları kişilerle karşılaşmaları, arkadaşlık, dostluk kurma adına çevrelerindeki kişileri etkileme çabaları, kararları, davranışları, sorumlulukları ve bunların sonuçları ile karşı karşıya kalmaları gibi pek çok gereksinimleri artarken bu durum onların bu gereksinimleri karşılama çabalarını da etkilemektedir. Örneğin aileden ayrılmanın yarattığı boşluk ve yalnızlık hissi arkadaşlarla giderilmeye çalışılırken, başkaları ile birlikte olma, bir gruba ait olma hissi onlara güven verip endişeden koruyabilmektedir. Yalnız kalınan bir ortamda öğrenciler başkaları tarafından sevilme, beğenilme ve başkalarını sevme, onlarla arkadaş olma gereksinimlerini daha yoğun yaşamaktadırlar.

Yukarıda belirtilen durumlar göz önüne alındığında yükseköğretimde okuyan öğrencilerin eğitim yaşantıları boyunca hem kişisel alanlarda hem de diğer alanlarda başarılı bir süreç geçirebilmeleri için gereksinimlerin karşılanabilmesi için ortaya konulması gerçeği ile yüz yüze kalınmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH PURPOSE)

Görüldüğü gibi başarı, yakın ilişki, bağımsızlık ve güç gereksinimlerinin davranışlar üzerinde etkileri oldukça önemlidir. Meslek hayatları boyunca eğitim ve öğretim sürecinde bireysel ve toplumsal davranış değişikliğini gerçekleştirecek olan öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerinin belirlenmesi önemlidir. Böylelikle sağlanan farkındalık hem hizmet öncesinde hem de hizmet içinde kendilerinin, öğrencilerinin, çalıştığı kurumdaki diğer personelin gereksinimlerini bilmeleri/tespit edebilmeleri, sonrasında buna uygun davranışlarla hem gereksinimlerin karşılanması hem de gereksinimlerin çatışmasından ortaya çıkan sorunların çözülmesi sağlanabilir.

Çağdaş eğitim sistemi, öğrencilerin bireysel farklılıkları ve gereksinimlerini gözetip karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği gibi

yetiştirdiği bireylere yaşadıkları çağa ve topluma uyumlu yaşamlarını sağlayacak nitelikleri kazandırabilmelidir. Ayrıca öğrencilerin davranışlarına anlam vermek, onları öğrenme sürecinde istekli hale getirmek için öğrencilerin gereksinimlerinin belirlenmesine ihtiyaç vardır. Belirlenen gereksinimler doğrultusunda öğretim elamanının doğru yönlendirmeler yapabilmesi, öğrenme ortamını etkili bir şekilde planlayabilmesi mümkün olacaktır. Belirtilen gerekçeler doğrultusunda bu çalışmada öğretmen adaylarının başarı, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerinden oluşan öğrenilmiş gereksinimleri ve bu gereksinimlerin çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediği belirlenmeye çalışılmıştır.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Model (Research Model)

Araştırma genel tarama modelindedir. Tarama modelleri, var olan durumu tespit etmeyi ve geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modelinde araştırmaya konu olan şey, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Araştırma konusuna herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmemektedir (Karasar, 1995).

3.2. Araştırma Grubu (Population)

Araştırma, zaman ve erişilebilirlik açısından kolaylık sağlayacağı düşünüldükçe, 2009-2010 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 460 öğretmen adayı üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı, gönüllü olarak cevaplamak isteyen öğretmen adaylarına dağıtılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubuna giren öğretmen adayları ile ilgili kişisel bilgilere ilişkin sayısal veriler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının kişisel bilgileri
(Table 1. Personal information about teacher candidates)

Değişken/ Kategorisi		N	%	Değişken/Kategorisi		N	%
Cinsiyet	Kadın	250	54,3	Bölüm	Sınıf	116	25,2
	Erkek	210	45,7		Sosyal Bil.	77	16,7
	Toplam	460	100,0		Fen Bilgisi	107	23,3
Yaş	18-20 yaş	132	28,7		İngilizce	91	19,8
	21-25 yaş	188	40,9		Okul Öncesi	69	15,0
	25 yaş ve üstü	140	30,4		Toplam	460	100,0
	Toplam	469	100,0		Sınıf	2. sınıf	126
Öğretim türü	I. öğretim	236	51,3	3. sınıf		169	36,7
	II. öğretim	224	48,7	4. sınıf		165	35,9
	Toplam	460	100,0	Toplam		460	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarının %54,3'ü kadın, %45,7'si erkek; %28,7'si 18-20 yaş, %40,9'u 21-25 yaş, %30,4'ü 25 yaş ve üzeri yaş aralığında; %51,3'ü birinci öğretim %48,7'si ikinci öğretim öğrencisidir. Öğretmen adaylarının %25,2'si Sınıf, %23,3'ü Fen Bilgisi, %19,8'i İngilizce, %16,7'si Sosyal Bilgiler, %15,0'i Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü öğrencileridir. Yine, öğretmen adaylarının %27,4'ü ikinci sınıf, %36,7'si üçüncü sınıf, %35,9'u dördüncü sınıf öğrencisidir.

3.3. Veri Toplama Aracı (Data Collection Instruments)

Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve öğretmen adaylarının başarı, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerini belirlemek amacıyla Süral Özer, Timurcanday Özmen ve Eriş (2007) tarafından geliştirilen "Gereksinim Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır.

Gereksinim Değerlendirme Ölçeği, Başarı gereksinimi (5 madde), Bağlanma gereksinimi (5 madde), Özerklik gereksinimi (5 madde) ve Güç gereksinimi (5 madde) olmak üzere 4 faktör grubundan, toplam 20 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin geçerlik, güvenilirlik çalışmaları araştırmacılar tarafından yapılmış, Cronbach Alpha ile hesaplanan güvenilirliklerin $\alpha=0.60$ ile $\alpha=0.82$ arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Bu araştırmada da sonuçlarının incelenmesi sırasında ölçeğin iç güvenilirliği tekrar test edilmiş ve Cronbach Alpha değeri $.79$ olarak hesaplanmıştır.

Ölçek 5'li Likert tipinde olup, "Asla", "Nadiren", "Bazen", "Genellikle" ve "Daima" seçeneklerinden oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Çözümlemesi (Analysis of Data)

Verilerin çözümü ve yorumlanmasında, öğretmen adaylarının kişisel özellikleri için yüzde ve frekans; öğretmen adaylarının başarı, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerinden oluşan öğrenilmiş gereksinimlerine yönelik görüşleri için aritmetik ortalama, standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerinin kişisel değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için t-testi, Tek yönlü varyans analizi ve Tukey HSD testi yapılmıştır.

4. BULGULAR ve YORUMLAR (FINDINGS AND DISCUSSION)

Öğretmen adaylarının başarı, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerinden oluşan öğrenilmiş gereksinimlerine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular aşağıda değerlendirilmeye çalışılmıştır.

4.1. Öğretmen Adaylarının Öğrenilmiş Gereksinimlerine İlişkin Görüşleri (Teacher Candidates' Opinions About Their Own Learned Requirements)

Tablo 2'de öğretmen adaylarının Gereksinim Değerlendirme Ölçeği'ne verdikleri cevaplar doğrultusunda, öğrenilmiş gereksinimlerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerine ilişkin görüşleri
(Table 2. Teacher candidates' opinions about their own learned requirements)

Gereksinim Değerlendirme Ölçeği Boyutları	N	%	ss	\bar{x}
Başarı Gereksinimi	460	100	,55	4,08
Bağlanma Gereksinimi	460	100	,66	3,54
Özerklik Gereksinimi	460	100	,91	4,14
Güç Gereksinimi	460	100	,87	3,55
Toplam	460	100	,46	3,83

Tablo 2'de öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, en yüksek aritmetik ortalamanın "Özerklik gereksiniminde" ($\bar{x}=4,14$) olduğu görülmektedir. Bu ortalamayı çok yakın değerle "Başarı gereksinimi" izlemektedir ($\bar{x}=4,08$). En düşük aritmetik ortalamalar ise "Bağlanma gereksinimi" ($\bar{x}=3,54$) ve "Güç gereksinimindedir" ($\bar{x}=3,55$).

Bu bulgulardan hareketle öğretmen adaylarının en fazla Özerklik ve Başarı gereksinimine sahip oldukları, bağlanma ve güç gereksinimlerinin diğer iki gereksinimden daha düşük olduğu söylenebilir. Özerklik gereksiniminin yüksek çıkması yaşları küçük olan öğretmen adaylarından kaynaklanmış olabileceğini düşündürmektedir. Bireylerin iş açısından daha başarılı olmaları, kendilerinin başarıma ihtiyaç düzeyi ile bağlantılıdır.

(McClelland, 1985) dolayısıyla özerklik gereksinimi ile arada çok farklılık olmamasına rağmen ikinci sırada yer alan başarı gereksinimi ise onların mesleklerinde başarılı olma isteğinin bir göstergesi olabilir.

4.2. Kişisel Değişkenlere Göre Öğretmen Adaylarının Öğrenilmiş Gereksinimlerine İlişkin Görüşleri (Teacher Candidates' Opinions About Their Own Learned Requirements According to Personal Differences)

Bu bölümde öğretmen adaylarının başarı, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerinden oluşan öğrenilmiş gereksinimlerinin kişisel değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.2.1. Cinsiyete Göre (According to Gender)

Öğrenilmiş gereksinimlere ilişkin kadın ve erkek öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmıştır. Yapılan t-testi sonuçları, Tablo 3'de görülmektedir.

Tablo 3. Cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerine ilişkin görüşleri t-testi tablosu
(Table 3. t-Test table on teacher candidates' opinions about their own learned requirements according to gender)

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ort.	ss	Sd	t	p
Başarı	Kadın	250	4,13	,55	458	2,12	,04*
	Erkek	210	4,02	,54			
Bağlanma	Kadın	250	3,50	,50	458	1,42	,16
	Erkek	210	3,59	,82			
Özerklik	Kadın	250	4,20	1,03	458	1,75	,08
	Erkek	210	4,06	,74			
Güç	Kadın	250	3,51	,90	458	,94	,35
	Erkek	210	3,59	,84			
Toplam	Kadın	250	3,84	,45	458	,49	,62
	Erkek	210	3,81	,48			

*p<.05

Tablo 3'teki test sonuçlarına göre; kadın öğretmen adaylarının başarı gereksinimi erkek öğretmen adaylarının başarı gereksiniminden .05 düzeyinde anlamlı derecede farklı iken ($t_{(458)}=2,12, p<.05$) bağlanma ($t_{(458)}=1,42, p>.05$), özerklik ($t_{(458)}=1,75, p>.05$) ve güç ($t_{(458)}=0,94, p>.05$) gereksinimlerinin hiçbirinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Elde edilen bu bulgudan hareketle başarı gereksiniminde kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha fazla başarı gereksinimi içinde olduğu, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerinde ise kadın ve erkek öğretmen adaylarının gereksinimlerinin birbirine benzer olduğu söylenebilir.

Gereksinimler toplumun yaşayış tarzı ve değerler sisteminden büyük ölçüde etkilenmektedir. Etkilenmenin temelinde toplum içinde oluşan öğrenme yaşantıları yer alır (Cüceloğlu, 1998). Diğer yandan her kültürde hem kız hem de erkek çocukları için uygun görülmüş kişilik özellikleri bulunmaktadır (Erden ve Akman, 2001). Araştırma kapsamında da erkek ve kız öğrencilerin farklı türde gereksinim içinde olmaları onların yetişme tarzlarından kaynaklanmış olabilir. Bunun yanında Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına göre de kadınlar, kişiler arası uyum eğilimi aşamasından sonra erkeklerden daha düşük düzeyde bir aşamada bulunma eğilimindedirler. Gilligan, kızların herhangi bir yetersizlik nedeniyle düşük düzeyde bulunmadıklarını; ancak üçüncü düzeyden sonra toplumun beklentilerine ilişkin cinsiyet farklarının açık hale geldiğini belirtmektedir. Üçüncü aşamanın ahlaki gelişim özelliği olan, başkalarına iyilik ve yardım etme, başkalarını hoşnut etme vb. özellikler, çoğu toplumda kızlardan beklene özelliklerdir (Senemoğlu, 2009). Bu ifadeler doğrultusunda araştırmada

ortaya çıkan başarı alt boyutundaki cinsiyetler arasındaki farklılık, belli bir yaşa ve öğrenim seviyesine gelen kadınların erkeklere oranla daha fazla emek, çaba ve zaman harcadıkları şeklinde yorumlanabilir.

4.2.2. Öğretim Türü Değişkenine Göre (According to Educational Background)

Öğrenilmiş gereksinimlere ilişkin I. ve II. öğretimde okuyan öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmıştır. Yapılan t-testi sonuçları Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4. Öğretim türü değişkenine göre öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerine ilişkin görüşleri t-testi tablosu
(Table 4. t-Test table on teacher candidates' opinions about their own learned requirements according to educational background)

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ort.	SS	Sd	t	p
Başarı	I. öğretim	236	4,08	,54	458	,096	,92
	II. öğretim	224	4,08	,57			
Bağlanma	I. öğretim	236	3,57	,78	458	,894	,37
	II. öğretim	224	3,51	,51			
Özerklik	I. öğretim	236	4,08	,71	458	1,386	,17
	II. öğretim	224	4,20	1,08			
Güç	I. öğretim	236	3,55	,87	458	,215	,83
	II. öğretim	224	3,54	,88			
Toplam	I. öğretim	236	3,82	,46	458	,328	,74
	II. öğretim	224	3,83	,46			

*p<.05

Tablo 4'e göre öğretim türü değişkeni, öğretmen adaylarının başarı, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerinin hiç birinde ,05 düzeyinde anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır ($t(458)=p>.05$). Bu bulgudan hareketle I. ve II. öğretimde okuyan öğretmen adaylarının başarı, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerinin birbirine benzer olduğu anlaşılmaktadır. Bu dört gereksinim türü incelendiğinde her iki öğretim türünde okuyanların birbirine yakın ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Öğrenim türlerindeki farklılığa rağmen her iki grupta yer alan öğretmen adaylarının ortak hedefi iyi derecede mezun olmak, KPSS sınavında yüksek puan alarak atanabilmek vb. olduğundan ortalamanın yakın sonuç vermesi doğal kabul edilebilir.

4.2.3. Bölüm Değişkenine Göre (According to Department)

Öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerinin bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 5'de görülmektedir.

Tablo 5. Bölüm değişkenine göre öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerine ilişkin anova sonuçları
(Table 5. Anova results on teacher candidates' opinions about their own learned requirements according to department)

Alt Boyutlar	(a) Sınıf (n=116)		(b) Sosyal Bil. (n=77)		(c) Fen Bilgisi (n=107)		(d) İngilizce (n=91)		(e) Okul Önce. (n=69)		F	P	Fark
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss			
Başarı	4,09	,56	4,10	,57	4,06	,54	4,08	,51	4,04	,61	,15	,96	-
Bağlanma	3,54	,62	3,56	,91	3,48	,43	3,55	,83	3,57	,50	,27	,90	-
Özerklik	3,94	,78	4,04	,74	4,13	,68	4,36	1,45	4,29	,60	3,59	,01*	a-d
Güç	3,53	,77	3,43	,91	3,66	,87	3,46	,94	3,62	,94	1,17	,32	-
Toplam	3,78	,46	3,78	,52	3,83	,41	3,87	,53	3,88	,41	,97	,42	-

*p<.05

Tablo 5'e göre Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğretmen adaylarının en yüksek ortalamaya sahip gereksinimi Başarı gereksinimi iken Fen, İngilizce ve Okul Öncesi Öğretmenliği'nde okuyan öğretmen adaylarının Özerklik gereksinimidir. En düşük ortalamaya sahip gereksinimler incelendiğinde Sınıf, Sosyal ve İngilizce Öğretmenliği'nde okuyan öğretmen adaylarında Güç, Fen Bilgisi ve Okul Öncesi Öğretmen adaylarında Bağlanma gereksinimi olduğu görülmektedir.

Anova analizi sonuçlarına bakıldığında öğretmen adaylarının okudukları bölümleri ile sadece Özerklik gereksinimi ($F(2-457)= 3,59$; $p<.05$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Özerklik gereksinimindeki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey HSD testi sonucu, Özerklik gereksiniminde Sınıf Öğretmenliği ile İngilizce Öğretmenliği Bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre, İngilizce Öğretmenliği'nde okuyanların Sınıf Öğretmenliği'nde okuyanlara göre daha fazla Özerklik gereksinimini içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Bu durumda İngilizce Öğretmenliği'nde okuyanların Sınıf Öğretmenliği'nde okuyan öğretmen adaylarına göre yüksek özerklik güdüsüne sahip oldukları, etki ya da zorlamaya direnç gösterdikleri, bağımsızlık sağlama çabası içinde oldukları söylenebilir. Bu durum İngilizce öğretmenliğindeki öğrencilerin aile yapısı, yaş değişkeni gibi gereksinimler üzerinde etkili olan faktörlere bağlanabilir.

4.2.4. Yaş Değişkenine Göre (According to Age)

Öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerinin yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış, bu sonuçlar Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Yaş değişkenine göre öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerine ilişkin anova sonuçları
(Table 6. Anova results on teacher candidates' opinions about their own learned requirements according to department)

Alt Boyutlar	(a) 18-20 yaş (n=132)		(b) 21-25 yaş (n=188)		(c) 25 yaş ve üzeri (n=139)		F	P	Fark
	\bar{x}	ss	\bar{x}	ss	\bar{x}	ss			
Başarı	4,06	,59	4,14	,53	4,02	,53	1,83	,16	-
Bağlanma	3,50	,76	3,57	,66	3,53	,57	,54	,58	-
Özerklik	4,30	1,27	4,11	,69	4,01	,74	3,53	,03*	a-c
Güç	3,48	,91	3,65	,82	3,47	,90	2,12	,12	-
Toplam	3,83	,50	3,87	,43	3,76	,45	2,17	,12	-

* $p<.05$

Tablo 6'ya göre 18-20 yaş grubunda olan öğretmen adaylarının en yüksek ortalamaya sahip gereksinimi Özerklik gereksinimiyken, 21-25 yaş ve 25 yaş üzerinde olan öğretmen adaylarının başarı gereksinimidir. En düşük ortalamaya sahip gereksinimler incelendiğinde ise 18-20 yaş aralığında ve 25 yaş ve üzeri olan öğretmen adaylarında güç, 21-25 yaş aralığında olan öğretmen adaylarında bağlanma gereksinimi olduğu görülmektedir.

Anova analizi sonuçlarına bakıldığında öğretmen adaylarının yaş değişkeni ile sadece Özerklik gereksinimi ($F(2-457)=3,53$; $p<.05$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Özerklik gereksinimindeki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey HSD testi sonucu, Özerklik gereksiniminde 18-20 yaş ile 25 yaş ve üzerinde olan öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre, Özerklik gereksinimine 18-20 yaş aralığında olan öğretmen adayları

($\bar{x}=4,30$), 25 yaş ve üzerinde olanlara göre ($\bar{x}=4,01$) daha fazla sahiptirler. Bu durumda 18-20 yaş aralığında olan öğretmen adaylarının öğretmen adaylarına göre özgürlük aradığı, bağımsızlık çabası içinde bulunduğu, başka insanların yönlendirmesinden daha ziyade özerk olma arzusu içinde olduğu söylenebilir. 18-20 yaş grubunun 25 yaş ve üzerinde olan öğretmen adaylarına göre özerklik gereksinimi içinde olmaları 18-20 yaş grubunun buldukları dönemin özellikleri ile açıklanabilir. Nitekim bu yaş grubu Erikson'un kimlik karmaşasına karşı kimlik kazanma dönemidir ve bu dönemde kendine yönelik özgüven, öz saygı duygularını geliştirmek ve bunları kimliğinin vazgeçilmez öğeleri olarak kabul etmek ergen için temel bir özlemdir. Bağımsız, özerk davranışlar doğrudan bu süreçlerin sonucu olacaktır (Topses, 2003), diğer taraftan bu yaş grubuna ailenin tutumu da bu gereksinime yol açmış olabilir.

4.2.5. Sınıf Değişkenine Göre (According to Their Classrooms)

Öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerinin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7. Sınıf değişkenine göre öğretmen adaylarının öğrenilmiş gereksinimlerine ilişkin anova sonuçları
(Table 7. Anova results on teacher candidates' opinions about their own learned requirements according to their classrooms)

Alt Boyutlar	(a) 2. sınıf (n=126)		(b) 3. sınıf (n=169)		(c) 4. sınıf (n=165)		F	P	Fark
	\bar{x}	ss	\bar{x}	ss	\bar{x}	ss			
Başarı	4,06	,55	4,10	,55	4,07	,56	,21	,81	-
Bağlanma	3,56	,90	3,55	,53	3,51	,57	,23	,80	-
Özerklik	4,31	1,26	4,10	,78	4,05	,69	3,14	,04*	a-c
Güç	3,46	,90	3,60	,83	3,56	,89	,98	,38	-
Toplam	3,85	,52	3,84	,43	3,80	,44	,49	,61	-

*p<.05

Tablo 7'de en yüksek ortalamaya sahip gereksinimler, 2. sınıfta okuyan öğretmen adayları için Özerklik, 3. sınıfta okuyan öğretmen adayları için Başarı ve Özerklik, 4. sınıfta okuyan öğretmen adayları ise Başarı gereksinimi olduğu görülmektedir. En düşük ortalamaya sahip gereksinimler incelendiğinde 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarında Güç, 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarında Bağlanma gereksinimi olduğu görülmektedir.

Anova analizi sonuçlarına bakıldığında ise öğretmen adaylarının sınıf değişkeni ile diğer değişkenlerde olduğu gibi sadece Özerklik gereksiniminde ($F(2-457)=3,14;p<.05$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Özerklik gereksinimindeki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey HSD testi sonucu, Özerklik gereksiniminde 2. sınıf ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre, 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının özerklik gereksinimi 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarından daha fazladır.

Bu durumda 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının 4. sınıfta olan öğretmen adaylarına göre daha fazla bağımsızlık ve özgürlük çabası içinde oldukları söylenebilir. Bu bulgu yaş değişkeni ile elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir. 4. sınıf öğrencisi artık öğretmen olarak çalışma ve iş hayatına atılacak kişidir. Toplumda kendini kabul ettirme temel amaç iken 2. sınıf öğrencisi için kendi kararlarını verebilen, kimseye muhtaç olmadan kendi ayakları üzerinde durabilen birey olduğunu ispatı içinde

olması temel amaç olabilir. Dolayısıyla da farklı yaş gruplarında ve farklı sınıflarda olan öğrencilerin farklı gereksinimler içinde olmalarının doğal olduğu söylenebilir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER (RESULT AND SUGGESTIONS)

Öğretmen adayları, en fazla Özerklik gereksinimine sahip olup bu gereksinimi Başarı gereksinimi izlemektedir. Öğretmen adaylarının Bağlanma ve Güç gereksinimlerinin diğer iki gereksinimden daha düşüktür.

Cinsiyete göre, öğretmen adaylarının Başarı gereksiniminde anlamlı farklılık bulunmuşken; Bağlanma, Özerklik ve Güç gereksinimlerinin hiçbirinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Kadın ve erkek öğretmen adaylarının bu üç gereksinimi birbirine benzerdir.

Öğretim türü değişkenine göre öğretmen adaylarının Başarı, Bağlanma, Özerklik ve Güç gereksinimlerinin hiçbirinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Hem I. öğretim hem de II. öğretimde okuyan öğretmen adaylarının başarı, bağlanma, özerklik ve güç gereksinimlerinin birbirine benzerdir.

Bölüm değişkenine göre sadece Özerklik gereksiniminde anlamlı farklılık tespit edilip, bu fark Sınıf Öğretmenliği ile İngilizce Öğretmenliği Bölümlerinde okuyan öğretmen adayları arasındadır İngilizce Öğretmenliği'nde okuyan öğretmen adayları Sınıf Öğretmenliği'nde okuyanlara göre daha fazla özerklik gereksinimine sahiptir.

Yaş değişkenine göre, sadece Özerklik gereksiniminde 18-20 yaş ile 25 yaş ve üzerinde olan öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 18-20 yaş aralığında olan öğretmen adayları 25 yaş ve üzerinde olanlara göre Özerklik gereksinimine daha fazla sahiptirler.

Sınıf değişkenine göre sadece Özerklik gereksiniminde 2. sınıf ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının Özerklik gereksinimi 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarından daha fazladır.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen önerilere aşağıda verilmiştir.

- Başarı gereksiniminin karşılanabilmesi başka bir ifade ile öğrencinin başarı isteğinin devamı veya gelişimi için öğrencinin başarı duygusunu yaşaması sağlanmalıdır. Dolayısıyla öğrenciye verilecek ödevlerin onların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun nitelikte olmasına ve öğrenci tarafından seçilmesine özen gösterilebilir.
- Başarı gereksinimini etkileyen çeşitli faktörler (ailenin ekonomik durumu, yetişme tarzı, öğretim elemanı...) araştırılabilir.
- Özerklik gereksiniminin karşılanması için öğrencilere bireysel ödevler, araştırmalar verilebilir.
- İngilizce Öğretmenliği'nde okuyan öğretmen adaylarının özerklik gereksinimini etkileyen değişkenler incelenebilir.
- Öğretmen adaylarının çeşitli alanlardaki gereksinimlerini karşılamak ve/veya geliştirmek amacıyla üniversite düzeyinde özellikle fakülte yönetimleri çeşitli önlemler/düzenlemeler gerçekleştirebilir. Örneğin ait olma gereksinimi için bölüm ya da fakülte tanışma ve kaynaşma toplantıları, özerklik gelişimleri için öğrenci topluluklarına yönlendirme vb. gibi.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma 16-18 Ekim 2010 tarihleri arasında Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 19. Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve bildiri özet kitabında basılmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Can, H., (1985). Başarı güdüsü ve yönetsel başarı. Ankara: H. Ü. İİBF. Yayın No: 12.

2. Cüceloğlu, D., (1998). İnsan ve davranışı. "psikolojinin temel kavramları". İstanbul: Remzi Kitabevi
3. Erden, M. ve Akman, Y., (2001). Gelişim ve öğrenme. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
4. Heckert, T.M., Cuneio, G., Hannah, A.P., Adams, P.J., Droste, H.E., Mueller, M.A., Wallis, H.A., Griffin, C.M., and Roberts, L.L., (1999). Creation of a new needs assessments questionnaire. *Journal of Social Behavior And Personality*. 15(1), 121-126.
5. Güdüler, Ünite 5. s:64-79. <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/EHSM/1024/unite05.pdf>).
6. Karasar, N., (1995). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
7. McClelland, S., (1985) <http://mitoloji.info/psikoloji/gudulerin-siniflandirilmesi.nedir>
8. Onaran, O., (1981). Çalışma yaşamında güdülenme kuramları. Ankara: Sevinç Matbaası.
9. Senemoğlu, N., (2009). Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya. Ankara: Pegem Akademi.
10. Süral, Ö.P., Özmen, N.T. ve Eriş. E.D., (2007). Öğrenilmiş gereksinimlere yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Ege Akademik Bakış*. 7(2), 553-571. [Çevrim-içi: http://eab.ege.edu.tr/pdf/7_2/C7-S2-M10.pdf] (Erişim tarihi: Ekim,2009).
11. Süral, Ö.P. ve Topaloğlu, T., (2007). Girişimci ve yöneticilerin öğrenilmiş gereksinimleri ile kontrol odaklarının kıyaslanmasına yönelik bir araştırma. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16(2), 439-456. [Çevrim-içi: <http://sosyalbilimler.cukurova.edu.tr/dergi.asp?dosya=460>]. (Erişim tarihi: Mayıs,2010).
12. Topaloğlu, T., (tarihsiz). Temel ve Öğrenilmiş Güdüler. [Çevrim-içi: <http://www.e-motivasyon.net/Temel-ve-ogrenilmis-Guduler.html>] (Erişim tarihi: Mayıs,2010).
13. Topses, G., (2003). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
14. Ülgen, G., (1997). Eğitim Psikolojisi. İstanbul: Alkım Yayınevi.
15. <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/EHSM/1024/unite05.pdf>.